

Arvamusfestivali strateegia „Eesti 2035“ programmi kokkuvõte

Arvamusfestivali programmi ülesehitus

Strateegia „Eesti 2035“ programm Arvamusfestivalil koosnes arutelust ja rühmatööst.

Arutelu

Arutelus osalesid panelistidena tervise- ja tööminister Riina Sikkut, riigikantselei strateegiadirektor Henry Kattago, Arenguseire Keskuse juhataja Tea Danilov, eksperdid Silvia Lotman, Raivo Vare ja Eerik Marmei.

Arutelu käik

Arutelu algas musta ja helesinise unistuse stsenaariumide tutvustamisega.

Musta stsenaariumi märksõnad:

- Vaesuse kasv
- Vananev rahvastik
- Bioandmete häkkimine
- Töötuse kasv
- Kasvav keskkonnareostus (nt. plastiku koguse plahvatuslik kasv merevees)
- Ebaproportsionaalne tarbimise kasv (sama tarbimise kasvu trendi jätkudes läheb meil vaja 2 Maad meie vajaduste rahuldamiseks)
- Õhutemperatuuride kasv
- Rikkuse kontsentratsiooni jätk
- Geopoliitiline ebastabiilsus
- Euroopa atraktiivsuse vähenemine
- Biorelva rünnakute tõenäosuse oluline kasv
- Suured terrorirünnakud (ligi 100 000 ohvriga)
- Uute sõdade tekkimise tõenäosuse kasv (võidurelvastuse tulemusena)

Helesinise unistuse stsenaariumi peamised märksõnad:

- Asjade interneti levikust tulenevad uued võimalused
- Tehisintellekti ja ennustamise võimekuse areng
- Inimhübriidide tekkimine ja ligipääs kogu maailma tarkusele
- Kehaosade kasvatamise tehnoloogiad
- Praktiliselt tasuta piiramatut energiat
- Null-jalajälg
- Privaatsustasu kui uus teenimise allikas
- Arvukad uued töökohad
- Tehisintellektil põhinev karjäärinõustamine
- Keskklassi oluline kasv
- Küberturvalisuse kui uue kasvualdkonna tekkimine

Äärmuslike stsenaariumide tutvustamisele järgnes keskmine, ehk „kuldse kesktee“ märksõnade kaardistamine neljas kategoorias („inimene“, „keskkond“, „majandus“ ja „geopoliitika“) ja kahes vaates („maailm 2035“ ja „Eesti 2035“).

Inimene

MAAILM 2035	EESTI 2035
Mobiilsus (inimesed, andmed, töökohad)	Targem tegutsemine ressursside ja tööga
Töö muutmine	Personaalsus (nt. individuaalne tervishoid)
Polariseerumine muutuste tõttu	Paindlik poliitikakujundamine
Tervise tehnoloogiad	

Keskkond

MAAILM 2035	EESTI 2035
Kliima soojenemine ja ränne	Tark planeerimine, kuidas hoida oma looduskeskkonda
Looduse mitmekesisuse kadu	Uued energiaallikad (päikeseenergia)
Tooraine saab otsa	Ringmajanduse käimapanek vs kaevandamine
Jäätmete ringlus ja probleemid	Rent, mitteomamine ja uued ärimudelid
Kaugenemine keskkonnast	

Majandus

MAAILM 2035	EESTI 2035
Maailmamajanduse regionaliseerumine	Digitalsed platvormid: mis positsioonis on Eesti ettevõtted? (uued väärtusahelad)
Individualiseerimine tööstuses (sh kohapeal tootmine)	Hüpata Skandinaavia paati tehnoloogia osas
Eneseküllased piirkonnad	Murd end välja „keskmisest heaolust“
Uued/muutuvad ärimudelid	Tööjõu defitsiit (kvalifikatsiooni ja väljaõppe mured)
Riigikapitalistliku mudeli populaarsuse kasv	50+ inimeste ressursi kasutamine ühiskonnas
Geoökoloogiline surve majandusele	
Tööjõu uus reaalsus	

Geopoliitika

MAAILM 2035	EESTI 2035
Lääne mudel: kas töötab? Sisemiselt/globaalselt + Venemaa	Liitlассuhte jätkumine ja plaan B
Kas julgeolekus liitlассuhted püsivad?	Eesti suhe USA-ga
Kes on mõjutajad? USA roll (saab läbi?)?	Venemaa ambitsioon ja soov testida Lääne reaktsiooni
EL ja eurotsoon, schengen?	Väljakutse: balansseerida Lääne huvide vahel
Uue multipolaarsuse mõju	Suveräänsuse piirid läbi mõelda
Venemaa ambitsioonid	Efektive riigikaitse
EL kui tegija rolli vähenemine	
Tehisintellekti areng sõjanduses	

Arutelule järgnes rühmatöö. Moodustati 4 rühma. Iga rühm tõi välja oma nägemuse Eestile avanevatest võimalustest (tulenevalt tulevikusuundumustest) ja sellest, millele toodud võimaluste realiseerimiseks tuleb keskenduda.

Rühm 1

Kategooria	Võimalus	Fookusmärksõnad
Inimene	Personaalne nõustamine	Infootsioskus ja kriitiline mõtlemine
	Kaasav ja läbipaistev poliitikakujundus	Otsustusprotsessis pidev tagasiside
	Paindlik töökeskkond	Ühiskonna teadlikkuse tõstmine
Keskkond	Mugavustarbimise vähendamine	Ringmajandus

	Taastuv- ja alternatiivenergia kasutamine	Suurem päikeseenergia kasutamine
	Rohealade säilitamine	Targad linnad
	Energiasäästliku mõtteviisi kujundamine	
Majandus	Sotsiaalsete garantiide süsteem	Ettevõtete tulumaksu vähendamine
	Avaliku-, era-, ja kolmanda sektori suurem koostöö	Automaks
	Majandushariduse toomine juba algkooli	Hariduse mängulisemaks muutmine (gamefication)
Geopoliitika	Euroopa Liidu ümberstruktureerimine	Neutraalsuse hoidmine (äärmuste vältimine)
	Liitlassuhete jätkumine	

Rühm 2

Kategooria	Võimalus	Fookusmärksõnad
Inimene	Võrdsus majanduslik ja osalemiseks ühiskonnas	Kaasav haridus
	Tolerantsus	Ettevõtlikkuse arendamine
	Tervis, vaimne tervis	Inimeste kaasamine otsustamisse
	Haridus, osalemine otsuste tegemisel	
	Teadlikkuse tõus	
	Integratsioon	
Keskkond	Roheline mõtteviis	Tark keskkonnaplaneering (linn)
	Ühistransport	
	Puhas loodus	
	Inimsõbralik linnakeskkond	
	Teadlikkus	
	Ringmajandus, prügi sorteerimine	
Majandus	Majanduslik võrdsus	Laiapõhiline tehnoloogiaareng (uued nokiad)
	Paindlikkus (tööturg)	
	Kõrgem majanduslik heaolu	
Geopoliitika	Kõrgem turvalisus	
	Sõltumatus tooraine mõttes	
	Euroopa integratsioon	
	Energia sõltumatus läbi majatootmise	

Rühm 3

Kategooria	Võimalus	Fookusmärksõnad
Inimene	Tervishoid: võimalikult palju tervelt elatud aastaid	Vanem põlvkond kaasata Eesti elusse
	Tervishoid: individuaalne ravi (geenipõhine)	Perekond: Eesti on koht, kus noored soovivad pere luua (sama mis „keskkond“)
	Tervishoid: kättesaadavus (e-tervis)	
	Haridus: kättesaadav, kvaliteetne, mitmekesine	

Keskkond	Hea elukeskkond: turvaline, puhas loodus, inimlik ühendus (sujuv)	Perekond: Eesti on koht, kus noored soovivad pere luua (sama mis „inimene“)
	Töökeskkond kujuneb töötaja järgi	
Majandus	Teaduspõhine elukorraldus. Eesti on hea väike koht uute süsteemide rakendamiseks	CO ₂ emissioonide vähendamine
	Kõrge lisandväärtusega toodang (kõrgem palk + kallimad tooted)	Soome tunnel
		Õppija vastutus peab olema suurem
Geopoliitika	Avatud ühiskond: liitlassuhted välispartneritega, pehmed suhted kõigis suundades	Maailmarahu: lõimumine
		Maailmarahu: eestlane peab olema avatum
		Rahu ja küberkaitse: maailmas juhtiv küberkaitse võimekus

Rühm 4

Kategooria	Võimalus	Fookusmärksõnad
Inimene	Elustiili haiguste ja vaimse tervise probleemide ennetamine	Looduslähedus, teadlikkus, enesemõistmise normaliseerimine
	Erisuste aktsepteerimine ja väärtustamine	Vastutus enda eest
Keskkond	Eesti loodusliku ökosüsteemi hoidmine kui riiklik prioriteet	Mida hullemaks maailmas läheb, seda suurem väärtus Eesti looduskeskkonnal on
	Jätkusuutlik tarbimine	Kasutatud ressursside eest reaalse hinna küsimine (toote täistsükkel)
Majandus	Elustiilimajandus ehk väikeettevõtluse ja sotsiaalse ettevõtluse soodustamine	Äripisikuga hipi
	Kasumi teenimine keskkonnaressursside taastamise ettevõtlusega	Uute nutikate lahenduste leidmine
Geopoliitika	Kohanemisvõime	Avatus vs rahvuslus
	Plaan B eestlase säilimiseks misiganes riigikorra puhul	